Wikipedia

Rinconada Bikol

Gikan sa Bikol Sentral na Wikipedia, an talingkas na ensiklopedya

An **Rinconada Bikol** sarô sa mga tataramon na Bikol na pigtataram sa probinsya nin Camarines Sur, Filipinas. Igwa ini nin haros 234,000 na parataram kan 2000 asin iyo an lingua franca kan mga banwaan nin Baao, Bato, Balatan, Bula, Nabua asin Syudad nin Iriga.[3]

Tinataram man ini sa ibang barangay kan Minalabac, Pili asin Buhi, Camarines Sur sagkod kan mga dayo sa Syudad nin Naga. Nakakaagid ini sa Libon Bikol asin Buhi Bikol.

Ini an ikatulo sa pinakadakol na parataram sa mga tataramon na Bikol sunod sa Bikol Sentral asin Miraya Bikol. Kabali ini sa grupo nin mga tataramon sa Kadagaan na Bikol sagkod an Libon Bikol, Mt. Iriga Agta, Buhi Bikol, Libon Bikol, West Albay Bikol asin Miraya Bikol. Inot ining iklinasipikar bilang suhay na tataramon ni Malcolm Mintz kan 1973 asin inuyonan sa pag-adal ni Jason Lobel kan 2009.

Rinconada Bikol	
	Rinconada
Pagsayod	/riŋkonɑːdɑ biːkol/
Katutubo sa	Filipinas
Rehiyon	Bikol
Katutubong mga parataram	230,000 (2000 sensus)[1]
Pamilya nin Tataramon	Austronesyo - Malayo-Polinesyo - Filipino - Sentral Filipino - Mga tataramon na Bikol - Inland Bikol - **Rinconada Bikol**
Mga Diyalektos	Sinabukid Sinaranəw
Sistema nin pagsurat	Latin (Alpabetong Rinconada Bicol); Baybayin (Panhistorikal)
Opisyal na estado	
Opisyal na tataramon sa	Panrehiyon na tataramon sa Filipinas
Sa regulasyon kan	Komisyon sa Wikang Filipino
Mga kodigo nin tataramon	
ISO 639-3	bto
Glottolog	irig1242 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/irig1242)[2]

Heograpikong saklaw kan Rinconada segun sa Ethnologue

Mga laog

Mga pagsaligsig asin klasipikasyon

Sa pagsaligsig ninda Barbara Anderson asin Frank Lynch kan 1956, iklinasipikar ninda sa apat an mga tataramon na Bikol asin yaon sa iramon kan grupong **Interior Bikol** iyo an tulong diyalekto. An inot kaini iyo an diyalekto na ginagamit sa Bula, Baao, Nabua sa Camarines Sur asin Libon, Albay na igwang pinakahababang imbentaryo nin tanog sosog sa pagsaligsig. An ikaduwang diyalekto na igwang pinakahababang imbentaryo asin nadagdagan nin pepet iyo an ginagamit sa Iriga sa Camarines Sur asin Polangui, Ligao, Guinobatan, Camalig, Jovellar asin Daraga, Albay. Mantâ, an ikatulong diyalekto na ginagamit sa Buhi, Camarines Sur asin sa Oas, Albay na liban sa pepet igwa nin nadagdag na tanog na /g/ (voiced velar fricative).[4]

Nagluwas sa pag-adal ni Jon Epsen kan 1967 na sarô sa anom na sakop nin diyalekto an **diyalektong Rinconada** kabilang an mga ginagamit sa Bula, Baao, Buhi, Iriga, Nabua asin Bato na anas yaon sa Camarines Sur. Dai kabali sa pag-adal ni Epsen an Balatan asin mayong sinambit na sosogan an saiyang klasipikasyon. Alagad sa pagsaligsig ni Malcolm Mintz kan 1973 sa kaso asin semantikong panugpon sa mga berbo, isinuhay niya bilang mga tataramon an **tataramon na Rinconada** asin an **tataramon na Buhi** alagad dai nasambit kaini an sosogan kan pakabarangâ niya sa mga tataramon sa Bikol.

Siring sa pagsaligsig ninda Anderson sagkod Lynch (1956) asin Mintz (1973), kadiit an datos na ginamit asin sosog sana sa obserbasyon an pag-adal. Dai man nasambitan an sakop kan Rinconada sa duwang pag-adal na ini.

Sa urog na siyentipikong pag-aadal ni Curtis Daniel Mcfarland kan 1974, igwa nin kagsarong (11) klasipikasyon nin diyalekto sa rawis kan Bikol sagkod Catanduanes. Kabilang digdi iyo an **diyalektong Iriga** sagkod mga nakapalibot digding banwaan nin Baao, Nabua sagkod Bato, asin an **diyalektong Buhi**. Ibinali an duwang diyalektong ini sa sarô sa apat na mga grupo, an **Inland Dialect**. Sa ginibong pagsaligsig, ikinumpara an mga diyalekto sa tanog asin mga relasyon kaini, tataramon asin pagbilog nin mga tataramon. Dai ibinali an mga banwaan na Tagalog an ginagamit sa Camarines Norte sagkod Camarines Sur asin an mga isla nin Masbate sagkod Ticao.[5]

Siring man sa pagsaligsig ninda Jason William Lobel, Wilmer Joseph Tria asin Jose Maria Carpio kan 2000, kun sain naidugang pa an diyalektong Partido sa kagsarong (11) diyalekto na nainot nang iklinasipikar ni Mcfarland (1974), kabilang an **diyalektong Rinconada** na sakop an Baao, Bula, Iriga, Nabua, Balatan asin Bato. Ini kabilang sa grupong **Southern Coastal and Inland Bikol** na yaon man an apat pang diyalektong Buhinon, Libon, West Miraya asin East Miraya.[6]

Mga Diyalektos

Nababanga an tataramon sa 2 diyalektos asin nababanga-pa sa anóm na barayti:

Sinabukid (diyalektong tagataas)

(Makusog na accent, patag na intonasyon lang, asing igwang /ə/)

- Baryant nin Agta
- Baryant nin Iriga (de facto standard)

Sinaranəw (diyalektong tagababa)

(Malumoy na accent na may manlaen-laen na mga tipo nin intonasyon, asin mayong /ə/)

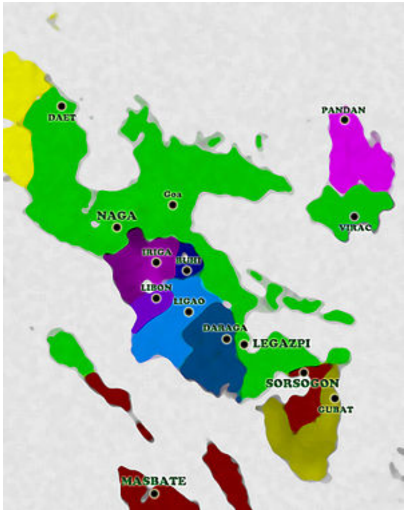
- baryant nin Nabua – Balatan
- baryant nin Baao
- baryant nin Bula – Pili
- baryant nin Bato

Baryant nin Diyalektos

Padukot sa tataramon na Rinconada Bikol

An pagpupurbar nin ***Rinconada Bikol*** kan Wikipedia sa Wikimedya Inkubator

Sakop kan tataramon na Rinconada Bikol sa pagtaraid na banwaan kan Syudad nin Iriga

Baryant nin Iriga (Estandarte) Diyalektong tagataas	Baryant nin Agta Diyalektong tagataas	Baryant nin Nabua – Balatan Diyalektong tagababa	Baryant nin Bato Diyalektong tagababa	Baryant nin Baao Diyalektong tagababa	Baryant nin Bula – Pili Diyalektong tagababa	Palis sa Baybayon na Bikol	Palis sa Filipino/Tagalog	Palis sa Ingles
Namāmaɣəw iyā sadtō gilid ku sālog ku nabaretāan niyā na inarādo naŋgad ku igin niyā su ragâ, dāwâ ədâ pa tubig adtoŋ omā nirā.	Namāmaɣəw iyā sadtō **iris** ku sālog ku nabaretāan niyā na inarādo naŋgad ku igin niyā su ragâ, dāwâ ədâ pa **katbag** adtoŋ omā nirā.	**Namāmaɣow** **'yā** sadtō gilid ku sālog ku nabaretāan niyā na inarādo naŋgad ku igin niyā su ragâ, dāwâ **udâ** pa tubig adtoŋ omā nirā.	**Namāmaɣow** iyā sadtō gilid ku sālog ku nabaretāan niyā na inarādo naŋgad ku **akos** niyā su ragâ, dāwâ **udâ** pa tubig adtoŋ omā nirā.	**Namāmaɣow** **siyā** sadtō gilid ku sālog ku nabaretāan niyā na inarādo **jāday** ku igin niyā su ragâ, dāwâ **udâ** pa **kin** tubig adtoŋ omā **nindā**.	**Namāmaɣow** **siyā** sadtō gilid ku sālog ku nabaretāan niyā na inarādo **dayday** ku igin niyā su ragâ, dāwâ **udâ** pa tubig adtoŋ omā **nindā**.	Namamahaw siya duman sa gilid nin salog kan mabaretaan niyang inarado giraray kan aki niya si daga, dawa dae pa nin tubig idtong oma ninda.	Nag-aalmusal siya sa may tabi ng ilog nang mabalitaan niyang inararong muli ng kaniyang anak ang lupa, kahit na wala pang tubig ang kanilang bukirin.	He was eating breakfast by the river when he heard the news about his child plowed the land again, even though the rice field has no water yet.

Mga Bilang

An mga bilang asin mga taramon o katagâ (sa natibong alpabeto) bilan minasunod:

0	pōlō																		
1	əsad	11	samsad	21	darwamsad	31	tolomsad	41	pamsad	51	limamsad	61	nəmsad	71	pitomsad	81	walomsad
2	darwā	12	samdarwā	22	darwamdarwā	32	tolomdarwā	42	pamdarwā	52	limamdarwā	62	nəmdarwā	72	pitomdarwā	82	walomdarw
3	tolō	13	samtolō	23	darwamtolō	33	tolomtolō	43	pamtolō	53	limamtolō	63	nəmtolō	73	pitomtolō	83	walomtolō
4	əpat	14	sampat	24	darwampat	34	tolompat	44	pampat	54	limampat	64	nəmpat	74	pitompat	84	walompat
5	limā	15	samlimā	25	darwamlimā	35	tolomlimā	45	pamlimā	55	limamlimā	65	nəmlimā	75	pitomlimā	85	walomlimā
6	ənəm	16	samnəm	26	darwamnəm	36	tolomnəm	46	pamnəm	56	limamnəm	66	nəmnəm	76	pitomnəm	86	walomnəm
7	pitō	17	sampitō	27	darwampitō	37	tolompitō	47	pampitō	57	limampitō	67	nəmpitō	77	pitompitō	87	walompitō
8	walō	18	samwalō	28	darwamwalō	38	tolomwalō	48	pamwalō	58	limamwalō	68	nəmwalō	78	pitomwalō	88	walomwal
9	siyam	19	samsiyam	29	darwamsiyam	39	tolomsiyam	49	pamsiyam	59	limamsiyam	69	nəmsiyam	79	pitomsiyam	89	walomsiyan
10	sampōlô	20	darwampōlô	30	tolompōlô	40	pampōlô	50	limampōlô	60	nəmpōlô	70	pitompōlô	80	walompōlô	90	yampōlô

Bilang sarong suhay na tataramon

Sosog sa pag-adal nin Jason Lobel, tinàwan kan Ethnologue nin identipikasyon na ISO 639-3 na "bto" an **Rinconada Bikol** kan 2009. Igwa ining kasangling apod na Iriga Bicolano asin Rinconada Bicolano. Ginagamit ini kan 234,000 na paratataram kan 2000 sa Syudad nin Iriga asin mga banwaan nin Bula, Baao, Nabua, Balatan asin Bato. Klasipikado ini sa **Inland Bikol** kabilang an mga tataramon na Libon Bikol, Mt. Iriga Agta, Buhi Bikol, Libon Bikol, West Albay Bikol asin Miraya Bikol.

Publikasyon

An diyalektong Irigueño an ipinapamugtak na pamantayan o estandarteng diyalekto kan tataramon huli sa gamit kan tataramon asin nakasurat na literatura. An iba pang diyalekto kaini iyo an taga-Nabua, taga-Baao asin taga-Bula.

An *Rinconada: Bikol-Filipino-English Phrasebook: with Mini-dictionary* (2001) ninda Jason Lobel asin Grace Bucad kan Nabua, Camarines Sur iyo an solamenteng diksyonaryo sa tataramon ini. Hinihimò man kan DEPED an sarong diksyunaryo sa tataramon na Rinconada Bikol. Nagkapirang mga publikasyon an napalagda sa tataramon na ini siring kan mga panurat ninda Frank Peñones, Jason Chancoco, Rizaldy Manrique, Jonher Cañeba asin Kristian Cordero kan Syudad nin Iriga, Camarines Sur. Kan 2004, ipinublikar an *Ragang Rinaranga: mga rawitdawit* ni Frank Peñones, an inot na antolohiya nin mga rawitdawit sa tataramon na ini.

Ibinungsod kan Hunyo 25, 2013 kan Camarines Sur Polytechnic Colleges sa Nabua, Camarines Sur an *Center for Rinconada Studies* o Sentro nin Pagsaligsig sa Rinconada.[7]

Mga panluwas na takod

- Rinconada Bikol (http://www.ethnologue.com/language/bto) sa Ethnologue (http://www.ethnologue.com)

Toltolan

1. Rinconada Bikol (https://www.ethnologue.com/18/language/bto/) at *Ethnologue* (18th ed., 2015)
2. *Hammarström, Harald; Forkel, Robert; Haspelmath, Martin, eds. (2017). "Iriga Bicolano" (http://glottolog.org/resource/languoid/id/irig1242). Glottolog 3.0. Jena, Germany: Max Planck Institute for the Science of Human History.*
3. DepEd sponsors crafting of Rinconada dictionary (http://www.businessmirror.com.ph/index.php/en/news/regions/13401-deped-sponsors-crafting-of-rinconada-dictionary) Business Mirror (http://www.businessmirror.com.ph)
4. Ang Wikang Rinconada sa Bikol (http://www.scribd.com/doc/6910007/Ang-Wikang-Rinconada-sa-Bikol) dai nin awtor gikan sa Scribd (http://www.scribd.com) (pighugot 2014-04-19)
5. Mc Farland, Curtis Daniel *The dialects of the Bikol area* PhD dissertation, Yale University (1974)
6. Lobel, Jason William, Tria, Wilmer Joseph S., and Carpio, Jose Maria Z. *An satuyang tataramon / A Study of the Bikol Language* Naga City, Philippines: Lobel & Tria Partnership, Co.: Holy Rosary Minor Seminary (2000)
7. CSPC@30 Kicks Off (http://www.cspc.edu.ph/index.php/news-and-updates/204-cspc30-kicks-off) websityo kan CSPC (http://www.cspc.edu.ph/) (pighugot 2014-04-19)

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plantilya:Mga_tataramon_na_Filipino&action=edit) **Mga tataramon na Filipino**

Norteng Filipino	Bataniko (Bashiiko) ?		Itbayat · Ibatan · Yami
	Norteng Luzon		Ilokano · Arta † · Dicamay Agta †
		Lambak nin Cagayan	Ibanag · Isnag · Atta · Itawis · Yogad · Cagayan Aeta · Gaddang · Ga'dang
		Sur-Sentral Kordilyera	Pangasinan · Norteng Alta · Sur Alta · Isinai · Itneg · Kalinga · Ifugao · Tuwali ? · Balangao · Bontok-Finallig · Kankanaey · Ilongot · Ibaloi · Iwaak · Kallahan · Karao
	Sentral Luzon		Kapampangan · Remontado Agta (Sinauna) · Abellen · Ambala · Bolinao · Botolan · Mag-antsi · Mag-indi · Mariveleño · Sambal
Mas Dakulang Sentral Filipino ?	Norteng Mindoro		Alangan · Iraya · Tadyawan
	Sur Mindoro		Buhid · Hanuno'o · Tawbuid
	Sentral Filipino	Tagaliko	Tagalog · Kasiguranin
		Bikol	Bikol Sentral · Isarog Agta · Bukid Iraya Agta · Albay Bikol · Bukid Iriga Agta · Rinconada · Pandan Bikol
		Bisayá	Cebuano (Boholano) · Hiligaynon · Waray · Tausug · Karay-a · Aklanon · Capiznon · Asi · Baybayanon · Kabalian · Bantayanon · Porohanon · Romblomanon · Caluyanon · Onhan · Cuyunon · Ratagnon · Surigaonon · Butuanon
		Bisakol ?	Masbateño · Sorsoganon
		Dae maklasipikar	Sulod · Magahat · Karolanos · Ata †
	Mansakan		Dabawenyo · Kalagan · Kamayo · Mamanwa · Mandaya · Mansaka
	Palawan		Aborlan Tagbanwa · Sentral Tagbanwa · Palawan Batak · Palawano
	Mindanao		Subanon
		Danao	Maguindanao · Maranao · Iranun
		Manobo	Agusan · Ata Manobo · Matigsalug · Obo · Ilianen · Sulnupang Bukidnon · Binukid · Higaonon · Kagayanen · Kamigin · Cotabato Manobo · Sarangani · Tagabawa
	Gorontalo-Mongondow		Bolango · Buol · Bintauna · Gorontalo · Kaidipang · Lolak · Suwawa · Mongondow · Ponosakan

Kalamian	Agutaynen · Calamian Tagbanwa
Biliko	Bagobo · B'laan · T'boli · Tiruray
Sangiriko	Sangir · Talaud · Bantik · Ratahan
Minahasan	Tonsawang · Tontemboan · Tombulu · Tondano · Tonsea
Dae maklasipikar	Umiray Dumaget · Ati Manide-Inagta: Inagta Alabat · Manide

an † nagpapahiling nin extinct status · an ? nagpapahiling nin sigalot sa klasipikasyon

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plantilya:Mga_tataramon_kan_Filipinas&action=edit) **Mga tataramon kan Filipinas**

Opisyal na mga tataramon	Filipino · Ingles
Mga tataramon na Rehiyunal	Aklanon · Bikol · Cebuano · Chavacano · Hiligaynon · Ibanag · Ilokano · Ibatan · Kapampangan · Kinaray-a · Maguindanao · Maranao · Pangasinense · Sambal · Surigaonon · Tagalog · Tausug · Winaray · Yakan

Katutubong mga tataramon (kan rehiyon)

Luzon

Iloko	Bolinao
Cordillera	Atta · Balangao · Bontok · Ga'dang · Kalinga · Kallahan · Kankanaey · Ibaloi · Ifugao · Isnag · Itneg · Itawis · Iwaak · Malaweg · Tuwali
Lambak nin Cagayan	Arta · Atta · Cagayan Agta Sentral · Dinapigue Agta · Dupaningan Agta · Gaddang · Ilongot · Isinai · Itbayat · Itawis · Kallahan · Karao · Malaweg · Nagtipunan Agta · Paranan Agta · Paranan · Yogad
Katahawan na Luzon	Abellen · Ambala · Antsi · Botolan · Casiguran Dumagat Agta · Indi · Kasiguranin · Mariveleño · Norteng Alta · Sur na Alta · Umiray Dumaget
Calabarzon	Inagta Alabat · Manide · Remontado Agta · Sur na Alta · Umiray Dumaget
Metro Manila	Hokaglish · Taglish
Mimaropa	Agutaynen · Alangan · Asi · Kalamian Tagbanwa · Sentral na Tagbanwa · Cuyonon · Iraya · Kagayanen · Molbog · Onhan · Palawan Batak · Palawano · Ratagnon · Romblomanon · Tadyawan
Bikol	Albay Bikol · Inagta Partido · Manide · Masbateño · Bukid Iraya Agta · Pandan Bikol · Rinkonada Bikol · Sorsoganon · Sur Catanduanes Bikol

Visayas

Sulnupang Kabisayaan	Ati · Caluyanon · Capiznon · Sulod
Isla nin Negros (defunct)	Ata · Karolanos · Magahat
Katahawan na Kabisayaan	Bantayanon · Eskayan · Porohanon
Subangan na Kabisayaan	Abaknon · Baybay · Kabalian

Mindanao

Tangway nin Zamboanga	Subanon
Norteng Mindanao	Bukid · Higaonon · Ilianen · Iranun · Kamigin · Matigsalug · Subanon · Sulnupang Bukidnon
Caraga	Agusan · Ata Manobo · Butuanon · Higaonon · Kamayo · Mamanwa
Davao	Bagobo · B'laan · Dabawenyo · Kalagan · Mandaya · Mansaka · Obo · Sangir · Sarangani · Tagabawa
Soccsksargen	B'laan · Cotabato Manobo · Ilianen · Iranun · Obo · Tboli · Tiruray
Muslim Mindanao	Iranun · Pangutaran Sama · Sama

Immigranteng mga tataramon	Arabe · Basque · Intsik (Hokkien · Mandarin) · Pranses · Aleman · Nipongo · Koreano · Malay (Indonesian · Malaysian) · Sindhi · Espanyol (Historiya) · Bietnames
Pansinyal na tataramon	Pansinyal na Amerika · Pansinyal na Filipinas
Historikal na mga tataramon	Proto-Filipinas · Suanoy na Tagalog (lumang tagalog)

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plantilya:Mga_tataramon_na_Bikol&action=edit) **Mga tataramon na Bikol**

Norteng Coastal	Bikol Sentral · Isarog Agta · Bukid Iraya Agta · Partido Bikol · Sur na Catanduanes Bikol
Sur na Coastal-Inland	Albay Bikol · Buhi'non · Libon · Rinconada · Bukid Iriga Agta · Subangan na Miraya · Sulnupan na Miraya
Norteng Catanduanes	Pandan Bikol
Bisakol	Masbatenyo · Sur na Sorsogon (Gubat) · Sentral Sorsogon (Masbate)

Sarong rambong an artikulong ini. Makakatabang ka sa Bikol Wikipedia sa pag-ataman (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Rinconada_Bikol&action=edit) kaining pahina.